

CREATIVE COMMONS & AVATUD TEADUS INFOLEHT

V.0.1

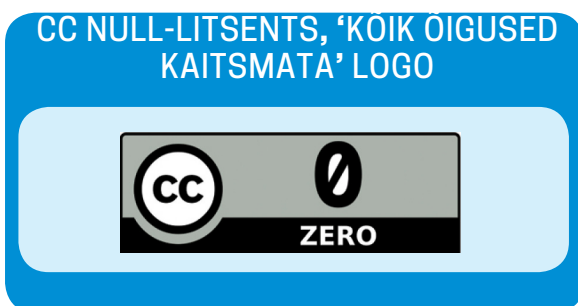
|

|

Avatud teadus on liikumine, mille eesmärgiks on muuta teadusuuringud ja -andmed teadmiste levitamiseks ja avalikuks taaskasutamiseks kõigile kättesaadavaks.

Uidas tuleks teadusandmeid avatud teaduse tarbeks litsenseerida?

Soovitame kasutada [CCO Public Domain Dedication](#) litsentsi, mis on eelkõige õigustest loobumine, kuid kui loobumine pole võimalik, [võib see toimida ka litsentsina](#).

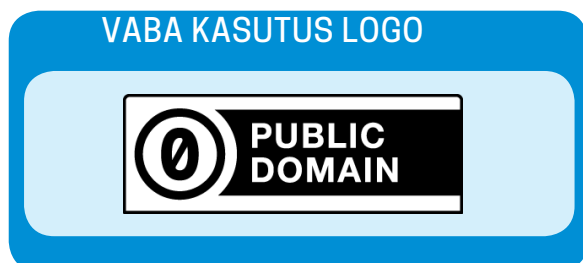
Oma andmetele CCO litsentsi kohaldades loobute autoriõigusest ja muudest sellega seotud õigustest ning lubate kõigil andmeid oma äranägemist mööda vabalt kasutada.

Tuleb meeles pidada, et paljudel juhtudel andmed *ei ole* seadusega kaitstud. Selliste andmete hulka võivad kuuluda faktid, nimed, arvud – kõik, mida peetakse 'mitte-originaalseks' ja üldkasutatavaks ning mis ei kuulu seetõttu autoriõiguste kaitse alla. Samamoodi võib teie andmebaasi, (mis on struktureeritud andmekogum), pidada 'mitte-originaalseks' ja seetõttu autoriõiguste kaitse alla mitte kuuluvaks ning selle võib ka teiste

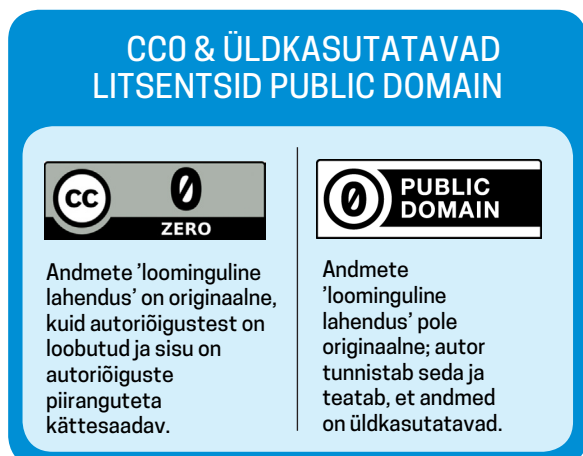
kaitseviiside alt välja arvata (nagu näiteks, [EU sui generis andmebaasiõigus](#), tuntud kui 'SGDR' mitte-originaalsete andmebaaside jaoks).

Sellistel juhtudel võib selline Creative Commonsi litsents nagu CC BY anda teistele kasutajatele märku, et seadusest hoolimata nõuate te autoriõigust mitte-originaalsetele andmetele isegi juhul, kui te seda tegelikult ei kavatsenud.

Lõpuks, kui teie andmed on globaalselt üldkasutatavad, võite nende juures lihtsalt ja sõnaselgelt teatada, et nende taaskasutamist ei piira mingid kitsendused ja lisada [Vabakasutuse \(Public Domain\) märgi](#).

Kahtluste korral kasutage sobiva võimaluse leidmiseks allolevat skeemi:

Tahaksin, et minu andmete kasutajad viitaksid minu tööle. Kas peaksin kasutama CC BY litsentsi?

Soovitame järgnevatel põhjustel hoiduda CC BY litsentsi kasutamisest:

Kuigi omistamine on tõsine ja mõistetav probleem, ei pruugi CC BY olla juriidiliselt rakendatav juhtudel, kui tööd ei kaitse ükski varasem autoriõigus või SGDR ja samuti võib see saata maailmale vale signaali. Parem lahendus oleks kasutada CCO litsentsi ja [lihtsalt paluda viitamist](#) (mitte nõuda omistamist) – varustada töö juba valmisviitega oma andmekogumile, mida teised saaksid kergesti kopeerida ja oma tööle lisada. Sellised palved on kooskõlas teadustööde allikmaterjalidele viitamise normidega.

Juriidilises mõttes ei saa andmekogumid, mis ei ole autoriõiguse või sellega kaasnevate õiguste subjektiks (ja on seega vabas kasutuses) olla autoriõiguse litsentsi objektiks. Sellest hoolimata on võimalik rakendada lepinguõigusel põhinevaid kokkuleppeid. Creative Commonsi litsensid on aga siiski autoriõiguse litsensid. Seetõttu, kui autoriõiguse või sellega kaasneva õiguse kehtimiseks vajalikke tingimusi ei ole täidetud, [ei saa rakendada](#) sellised autoriõiguse litsentse nagu näiteks CC BY.

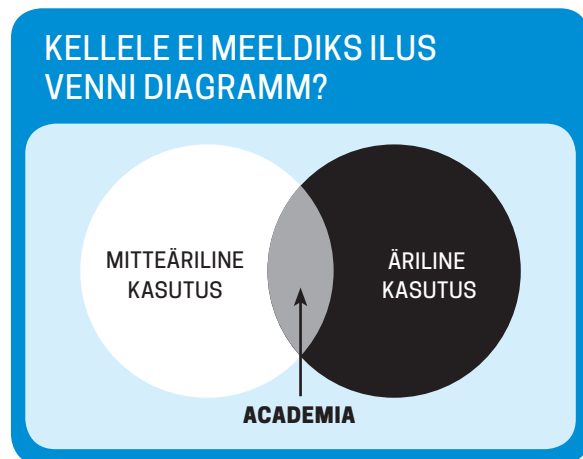
Mõnedel juhtudel võivad aga õigused olemas olla, (nagu juba mainitud *sui generis* andmebaasiõigus), ja teistele isikutele teie andmekogumi kasutamiseks loa andmine on seadusega ette nähtud. Need õigused on mõeldud pigem andmekogumi koostaja investeeringu kui töö originaalsuse kaitseks. Sellisel juhul aga ei sisalda andmebaasiõigused moraalselt õigust omistamisele. Nii et CC BY litsentsi kasutades annate te kasutajatele märku sellest, et piirate nende juurdepääsu oma andmekogumile rangemalt kui seaduslik kaitse seda nõuaks. Me ei ütle, et seda ei saa teha, kuid kui te otsustate selle valida, peate olema kindel, et olete täielikult mõistnud, mida see endaga kaasa toob.

Mulle ei meeldi, kui teised kasutavad minu teadustööd äriotstarbel. Kas ma peaksin rakendama oma andmekogumile mitteärilist litsentsi?

Soovitame järgnevatel põhjustel hoiduda mitteärilise litsentsi kasutamisest:

Õiguslikult on 'äriliste' ja 'mitteäriliste' eesmärkide vahel vahe tegemine keerukas, see pole nii must-valge kui arvata võiks. Näiteks, kui avaldate oma andmekogumi mitteärilise litsentsiga, siis keelab see selgelt mingil organisatsioonil teie andmekogumi müümist

kasusaamise eesmärgil. See võib aga keelata kedagi kasutamast teie andmekogumit teadustöös juhul, kui ta kavatses oma tulemused edaspidi trükkida avaldada. Kuna enamasti teadusajakirju on äriettevõtted, mis küsivad sisule juurdepääsemise eest mingit tasu, siis võib selline kasutamine kvalifitseeruda 'äriliseks'. Järelikult takistab mitteäriline litsents teadlastel kasutada teie andmeid oma trükkiminevas töös. See võib omakorda mõjutada teie andmekogumi levikut, tunnustamist ja mõju.

Palun mõelge ka sellele, et praegune 'avatud juurdepääsu' definitsioon vastavates rahvusvahelistes deklaratsioonides kinnitab, et taaskasutuse piiramine vaid mitteäriliste tegevustega ei ole vastavuses 'avatud juurdepääsuga' (vt. [Berlin Declaration](#), [Bethesda Statement on Open Access Publishing](#), ja [Budapest Open Access Initiative](#)).

Lõplik otsus on teie teha. Paremaks avatud teaduse praktikaks on siiski mitte piirata juurdepääsu oma andmekogumile ainult mitteäriliste eesmärkidega.

Mulle ei meeldi, kui minu teadustööd üldse ükskõik, millisel eesmärgil kasutatakse. Kas ma peaksin kasutama oma andmekogumile litsentsi 'Tuletatud teoste keeld' ('No Derivatives', ND)?

Soovitame järgnevatel põhjustel hoiduda ND litsentsi kasutamisest:

Nii nagu mitteäriline litsents võib ka ND litsents piirata teie andmekogumi taaskasutamist: see võib takistada kedagi teie andmeid rekombineerimast ja uues teadustöös taaskasutamast. Andmetele tõepoolest avatud juurdepääsu võimaldamiseks tuleb neid tähtsaid taaskasutusviise lubada.

Mis juhtub, kui ma kasutan oma töös 'Jagamine samadel tingimustel' ('Share Alike', SA) litsentsiga materjale? Kas ma pean siis ka oma tööle SA litsentsi võtma?

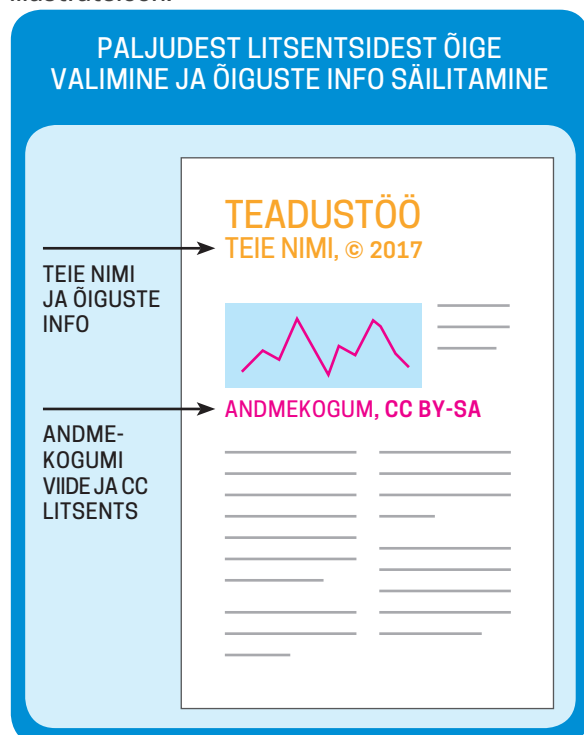
See pole tingimata vajalik, kuid sõltub asjaoludest, kuidas te SA litsentsiga sisu kasutate.

SA 'Share Alike' litsents kehtib ainult selle litsentsiga kaitstud osale teie poolt kasutatud materjalidest. Kui te ei kombineeri erinevaid iseseisvaid töid üheks uueks tööks ('tuletatud teos'), pole nõutav, et te võtaksite ka oma tööle SA litsentsi.

SA litsentsiga materjale kasutades tuleb kindlasti säilitada nende kohta käiv SA litsentsiinfo. Seda saate teha esitades SA litsentsiinfo kohe vastavate materjaliosade juures oma töös ja märgistades nad SA materjalidena oma õiguste põhjendusele lisatud muude piiratud juurdepääsuga materjalide loetelus.

Näiteks, kui teie teadustöösse on haaratud CC BY-SA litsentsiga andmehulk, ei pea te kogu oma tööle CC BY-SA litsentsi võtma, kuid selle litsentsiga kaitstud andmehulk peab säilitama oma originaallitsentsi. Kui te aga loote uue andmehulga kombineerides kahte juba olemasolevat andmehulka, millest üks kuulub teile endale ja teisele kehtib CC BY-SA litsents, siis tuleb sellele uuele tööle (tuletatud töö) võtta CC BY-SA litsents.

See on keeruline, kuid siin on selgitav illustratsioon:

Tundub, et te tõepoolest surute avatud teaduse andmekogumite puhul peale CCO kasutamist.

Just nii. Andmed on avatud ainult siis, kui kõik saavad neid vabalt kasutada, taaskasutada ja jagada. See tähendab, et nad peavad olema kättesaadavad nii ärilistel kui mitteärilistel eesmärkidel ja diskrimineerimist vältivatel tingimustel, mis lubavad neid modifitseerida.

Kui andmed on kõigile taaskasutamiseks kättesaadavad, on võimalik neid kombineerides luua uusi teadmisi, mis viib avatud andmekogumite rikastamisele ja teadmiste edasisele levikule. Seega on CCO avatud teaduse jaoks ideaalne, sest see nii kaitseb kui ka propageerib andmete piiramatut ringlemist.

Tuleb meeles pidada, et kasutatud allikatele viitamata jätmine on halb teadus. Selleks, et aidata teistel oma töödele viidata, [lisage juba ise viide](#), mida nad saaksid kopeerida ja sellega teie ränka tööd tunnustada.

Näiteks siin on viide sellele dokumendile:

'Fact Sheet on Creative Commons and Open Science', Creative Commons UK, DOI: 10.5281/zenodo.840652, CC BY 4.0, <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Kui te pärast selle dokumendi lugemist ikka soovite kasutada CC BY litsentsi, lisage oma andmekogumile kindlasti viide, et teised saaksid teie tööle hõlpsasti viidata.

'Fact Sheet on Creative Commons and Open Science', Creative Commons UK, DOI: 10.5281/zenodo.840652, CC BY 4.0, <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

See materjal on avaldatud litsentsiga CC 'Autorile viitamine'.

Infolehe väljaandmist toetas University of Glasgow's College Strategic Research Major Initiatives Fund (ES/M500471/1). Infoleht pakub ainult infot ega pruugi sobituda teie konkreetse juhtumiga. Siin ei leidu õiguslaseid nõuandeid.

Kasutatud font [Cooper Hewitt](#), on Chester Jenkinsi kujundatud ja Cooper Hewitti muuseumi poolt tellitud avatud lähtekoodiga kirjatüüp.

Viited ja kasulikud lingid

- » 'About the Licenses', Creative Commons, <https://creativecommons.org/licenses/>, CC BY 4.0
- » 'Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Science and Humanities', Open Access Max-Planck-Gesellschaft, 22 October 2003, <https://openaccess.mpg.de/Berlin-Declaration>
- » 'Best practices for attribution', Creative Commons, https://wiki.creativecommons.org/wiki/Best_practices_for_attribution, CC BY 4.0
- » 'Bethesda Statement on Open Access Publishing', Scientists and Scientific Societies Working Group, 20 June 2003, <http://legacy.earlham.edu/%7Epeters/fos/bethesda.htm>
- » 'Budapest Open Access Initiative Declaration', Budapest Open Access Initiative, 14 February 2002, <http://www.budapestopenaccessinitiative.org/>, CC BY 3.0
- » CC0 1.0 Universal Public Domain Dedication, Creative Commons, <https://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0/>
- » 'CC Factsheet', Creative Commons, https://wiki.creativecommons.org/wiki/CC_Factsheet, CC BY 4.0
- » Definition of Budapest compliant open access, Open Access Working Group, <https://access.okfn.org/definition/2/>, CC BY 3.0
- » 'Europeana Publication Policy v1.0: A guide for aggregators and data providers on metadata and content requirements', Europeana, 20 November 2014, http://pro.europeana.eu/files/Europeana_Professional/Aggregation/Europeana%20-%20Publication%20Policy.pdf, CC BY-SA
- » 'Frequently Asked Questions', Creative Commons, <https://creativecommons.org/faq/>, CC BY
- » 'Global Open Access Portal', United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/portals-and-platforms/goap/open-science-movement/>
- » 'How to Cite Datasets and Link to Publications', Alex Ball & Monica Duke, DDC How-to Guides, Edinburgh: Digital Curation Centre, 2015, <http://www.dcc.ac.uk/resources/how-guides/cite-datasets>
- » 'How to License Research Data', Alex Ball, DCC How-to Guides, Edinburgh: Digital Curation Centre, 2014, <http://www.dcc.ac.uk/resources/how-guides/license-research-data>
- » 'Licensing Open Data: A Practical Guide', Naomi Korn and Prof Charles Oppenheim, June 2011 version 2.0, http://discovery.ac.uk/files/pdf/Licensing_Open_Data_A_Practical_Guide.pdf, CC BY-NC-SA
- » 'The Problem of the Yellow Milkmaid: A Business Model Perspective on Open Metadata', Harry Verwayen, Martijn Arnoldus and Peter B. Kaufman, November 2011, http://pro.europeana.eu/files/Europeana_Professional/Publications/Whitepaper_2-The_Yellow_Milkmaid.pdf, CC BY-SA
- » 'Promoting your articles to increase your digital identity and research impact', Jon Tennant, March 2017, <http://blog.scienceopen.com/2017/03/promoting-your-articles-to-increase-your-digital-identity-and-research-impact/>
- » 'Public Domain Mark', Creative Commons, <https://creativecommons.org/choose/mark/>, CC BY
- » 'Safe to be Open: Study on the Protection of Research Data and Recommendations for Access and Usage', Nil Dietr, Lucie Guibault, Thomas Margoni, Krzysztof Siewicz, Gerald Spindler, Andreas Wiebe, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2391280, CC BY 4.0

Antud infolehe tootmist on toetanud CREATE, Glasgow Ülikool.

